

॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ इतिशान्ति० मो० नै० भा० त्रिशदधिकत्रिशततमोऽध्यायः ॥ ३३० ॥

॥ ७३ ॥

॥ ७३ ॥

अंतोनास्तिपिपासायास्तुष्टिस्तुपरमंसुखं ॥ तस्मात्संतोषमेवेहयनंपश्यंतिपंडिताः ॥ २१ ॥ निमेषमात्रमपिहिवयोगच्छन्नतिष्ठति ॥ स्वशरीरेष्वनित्येषु नित्यं किमनुचिंतयेत् ॥ २२ ॥ भूतेषु भावंसंचित्ययेबुध्वामनसः परं ॥ नशोचंतिगताध्वानः पश्यंतः परमांगतिं ॥ २३ ॥ संचिन्वानकमेवैनंकामानामवित्तसकं ॥ व्याघ्रः पशुमिवासाद्यन्त्युरादायगच्छति ॥ २४ ॥ तथाप्युपायंसंपश्येदुःखस्यपरिमोक्षणं ॥ अशोचन्नारभेच्चैवमुक्तश्चाव्यसनीभवेत् ॥ २५ ॥ शब्दस्पर्शचरूपे च गंधेषु चरसेषु च ॥ नोपभोगात्परं किंचिद्द्वानिनोवाधनस्य च ॥ २६ ॥ प्राक्संप्रयोगाद्भूतानां नास्तिदुःखंपरायणं ॥ विप्रयोगात्तु सर्वस्य नशोचेत्प्रकृतिस्थितः ॥ २७ ॥ धृत्याशिश्नोदरंक्षेत्याणि पादंचक्षुषा ॥ चक्षुःश्रोत्रेच मनसामनोवाचंचविधया ॥ २८ ॥ प्रणयंप्रतिसंहृत्य संस्तुतेष्वितरेषु च ॥ विचरेदसमुन्नद्धः समुखी सचपंडितः ॥ २९ ॥ अध्यात्मरतिरासीनो निरपेक्षो निरामिषः ॥ आत्मनैव सहायेन यश्चरेत्समुखी भवेत् ॥ ३० ॥ इति श्रीमहाभारतेशान्ति० मोक्ष० प० शुकाभिपतने त्रिशदधिकत्रिशततमोऽध्यायः ॥ ३३० ॥

॥ ७३ ॥ नारद उवाच सुखदुःखविपर्ययो यदासमनुपपद्यते ॥ नैनं प्रज्ञासुनीतं वात्रायतेनापि पौरुषं ॥ १ ॥ स्वभावाद्यत्नमातिष्ठेद्यत्नवान्नावसीदति ॥ जरामरणरोगेभ्यः प्रियमात्मानमुद्धरेत् ॥ २ ॥ रुजंति हि शरीराणि रोगाः शारीरमानसाः ॥ सायका इव तीक्ष्णाग्नाः प्रयुक्ता हृदयन्विभिः ॥ ३ ॥ व्यथितस्य विधित्सा भिस्ताम्यतो जीवितैषिणः ॥ अवशस्य विनाशाय शरीरमपक्रुष्यते ॥ ४ ॥ स्ववंति न निवर्तते स्रोतांसि सरितामिव ॥ आयुरादाय मर्त्यानां रात्र्यहानि पुनः पुनः ॥ ५ ॥ व्यत्ययो ह्ययमत्यंतं पक्षयोः शुक्लकृष्णयोः ॥ जातान्मर्त्यां जरयति निमेषान्नावतिष्ठते ॥ ६ ॥ सुखदुःखानि भूतानामजरो जरयत्यसौ ॥ आदित्यो ह्यस्तमभ्येति पुनः पुनरुदेति च ॥ ७ ॥ अदृष्टपूर्वानादाय भावानपरिशंकितान् ॥ इष्टानि षाण्मनुष्याणामस्तंगच्छंति रात्रयः ॥ ८ ॥ यो यमिच्छेद्यथाकामं कामानां तदवाप्नुयात् ॥ यदि स्यान्न पराधीनं पुरुषस्य क्रियाफलं ॥ ९ ॥ संयताश्च हि दक्षाश्च मतिमंतश्च मानवाः ॥ दृश्यंते निष्फलाः संतः प्रहोणाः सर्वकर्मभिः ॥ १० ॥

सुखेति विपर्ययः सुखदुःखधीः ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ विधित्साभिः पिपासाभिस्तृष्णाभिः ॥ ४ ॥ ५ ॥ व्यत्ययः पौर्वापर्यं ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥